

Sa Natzione

Economia: paradossos de sa Rinàschida in Sardigna.

Is leges de su 1962 e sa 268 de su 1974 ant rapresentadu is duos gasi narados grandu Pianos de Rinàschida de sa Sardigna, cun resursas pari a belle 1000 milliardos de liras. Ma cales fiant is diferèntzias intru is duos pianos? E pro ite fiant fallidos rendende crònicos unos cantos problemas de s'isula? Un arregonu de Adriano Bomboi.

In su 1962 e in su 1974 fiant istados finantziados is duos grandu pianos de Rinàschida de s'economia de sa Sardigna. A oe, siat is istudiosos siat s'istòria matessi nos ant presentadu su contu de cussa istajone polìtica, carca de prospetivas ingabbadas, de unu pore de dannos econòmicos e ambientales, ma finas de profetos vàrios chi pertocant s'infrastrutturatzione de s'isula.

Si conoschent pagu imbetzes is instrumentos legislativos, in prus de sa filosofia chi ddos animaiat, responsàbiles de is resurtados contierrados àpidos.

Cales fiant? In su 1948, s'art. 13 de s'Istatutu Autònomu regionale inditaiat in s'Istadu e in sa Regione is atores istituzionales chi aiant dèpidu promòvere unu riscatu de s'isula. Batòrdighi annos longos a pustis de sa nàschida de s'autonomia custu artìculu aiat àpidu atuatzione cuncreta pro mèdiu de sa lege istatale 588/1962.

Custa lege aiat a fundamentu 3 pilastros essentziales: su primu depiat istabilire is indiritzos de su pianu de "rinàschida". Su de duos depiat aprontare is fundos de ispesa (belle 400 milliardos de liras partzidos in fàscias pro unu deghènniu). Su de tres depiat afidare a sa Regione is ainas esecutivas cun is cales ddos mandare a dae in antis.

A manera paradossale, giai in su de tres puntos Casteddu diveniat in realidade unu simple esecutore e non coordinadore de indiritzos cuncordados in nudda cun su territòriu destinatàriu de is interventos.

In su matessi annu, difatis, pro acollire sa 588, sa Regione aiat varadu sa lege 7. Cun custa s'isula beniat partzida in 15 zonas pèrperes, e cadauna beniat rapresentada dae unu comitadu zonale de isvilupu, fatu de sindigos, polìticos, sindacalistas e espertos locales.

A is letores prus abbistos non lis at a fuire chi custa misura rapresentaiat una conchista partetzipativa importante (sighende su modellu de is programmas partetzipativos cuntemporàneos promòvidos dae s'UE) a tales chi totus is comunidades de sa Sardigna esserent interessadas a sa resessida de sa rinàschida.

Sa Natzione

In realidade, pro neghe de burocratzia, tribalismu polìticu e una dose manna de incultura generale, custu istrumentu de partetzipatzione locale non fiat istadu de profetu.

Sa Regione a sa ghia, imbetzes, si fiat frunida de un'assessoradu a sa Rinàschida (pro su restu giai presente dae su 1957), e de unu Tzentru regionale de programmatzione puru, cun unu comitadu de 12 espertos.

Is lìnias de crèditu ddas aiant abertas sa Cassa del Mezzogiorno, su Credito Industriale Sardo e su Banco di Sardegna. A manera particolare, su CIS aiat destinadu su 62 pro chentu de is fundos a su setore petrolchìmicu, a dannu de totu is àteros, mancarì prevididos dae su pianu.

Custu issèberu arribadu dae artu, contra a cada lògica de mercadu, in prus de s'abbolotu sotziu-econòmicu oramai bene connotu finas in matèria de ispopulamentu de is zonas internas, aiat determinadu una casta dòpia de dannos a càrrigu de s'agricultura e de is manifaturas.

A un'ala difatis aiant ruinadu a manera grave s'impresa mèdia e minore; a s'àtera sa menguada de bratzos a s'agricultura aiat ispogiadu tretos illacànados de s'ìsula, chi fiant abarrados abertos a chie ddos cheriat pàschiere, afortiende pròpiu - e custu est unu de is paradossos de sa "Rinàschida" - su fenòmenu de su bandidare de mollu pastorale chi sa polìtica, dae Roma a Casteddu, cheriat cuncontrastare.

Est un'esempru clàssicu de "legislazione distorsiva", is efetos de sa cale ddos aiat descritos bene unu filòsofu liberale de su càlibru de Herbert Spencer in s'interi de s'Otighentos, unu cuntzetu adotadu prus a tardu finas dae is autores de s'Ìscola Austriaca de economia, contra a sa bonidade presunta de onni "pianificazione tzentrale".

Sa Rinàschida difatis aiat apretadu su protzessu de modernizatzione de s'ìsula ischirriende un'àmbitu econòmicu ebbia, sa grandu indùstria, mescamente in unu passàgiu istòricu particolare chi nche giughiat a sa concruida de unu tziclu econòmicu de importu, e chi in Sardigna aiat cumbinadu cun su varu de su de duos pianu de Rinàschida.

Ite fiat? In su mundu de is primos annos '70 intrinaiat s'epopea de su fordismu, sa polìtica otzidentale torraiat a nou s'economia cun bases finantziàrias noas, mentres s'indùstria s'agataiat a dèpere parare fronte a duas novidades mentovadas: sa prima pertocaiat is innovatziones tecnològicas introdudas in sa produtzione de massa (in Giappone fiant colados in presse a su mollu de su "just in time" pro valorizare sa produtividade e su favore de is consumidores).

Sa de duas pertocaiat sa gherra de su Kippur, chi aiat cajonadu sa crisi energètica de su 1973, e is cunsighèntzias suas si fiant intesas pro totu su deghènniu imbeniente.

Ma cale fiat su ligàmene de custos fatos cun s'indùstria sarda?

Pro castigare s'otzidente ca susteniat a Israele in is batallas suas contra is esèrtzitos àrabos, is Paisos OPEC, capitanados dae s'Aràbia Saudita, aiant mutzadu su 25 pro chentu de is esportatziones de petroliu e combustibiles, addopiende finas su prètziu de su grègiu. Custu issèberu aiat mudadu pro semper sa grista a s'industrializatzione otzidentale (oramai obligada a sighire is innovatziones arribadas dae oriente pro si campare).

Non bi bolet meda a cumprèndere chi una Sardigna chi aiat iscummissu subra de sa petrolchìmica paraiat su fiancu, non tantu a su mudare de su mercadu (ca finas

s'iscutulada petrolifera l'aiat cajonada sa programmatzione politica saudita) ma a sa gestione de un'indùstria in crisi in unu tempus ue in estremu oriente custu modellu ddu fiant oramai giai torrende a definire a nou.

E in s'interi chi sa derruta de s'indùstria fiat semper prus ladina, francu a una polìtica clientelare chi dae cussa leaiat sa fortza elettorale sua, unos cantos operadores econòmicos aiant isseberadu de si incarrerare in su setore edile chi ddis porriat su turismu de sa costera.

Su mudamentu de su mercadu cajonadu dae s'interventismu polìticu de sa Rinàschida aiat fatu a manera de crèschere finas cussu protzessu de isfrutamentu de sa terra, de pagu profetu finas dae su puntu de annotu econòmicu, fache a unu setore tertziàriu chi a dolu mannu in pagos casos ebbia aiat ischidu aviare fainas de giudu, intre is cales cussas de su Cunsòrtziu Costa Smeralda.

Su segundu pianu de "Rinàschida", a dispetu de sa dotatzione de belle 600 miliardos de liras, fiat nàschidu giai mortu, cun cunsighèntzias galu oe in bida. Custu pianu si fiat atuadu cun sa lege istatale 268 de su 1974, una genia de apenditze de sa 588, chi aiat chircadu oramai a trigadiu de tzapulare is dannos balangiados in su deghènniu in pessu coladu (sighende in parte is lìnias de sa lege De Marzi-Cipolla de su 1971).

Mentras sighiat s'emigratzione, intre is indiritzos suos bi fiat su tentativu debile de torrare a pònnerre in motu siat s'agricultura chi s'impresa mèdia e minore. Ma sa filosofia de cuntrastu a su banditismu, galu incuadradu in sa gènesi sua agropastorale, fiat abarrada che pare. Mancu duos annos prima in Roma aiant acollidu is concruidas de sa Commissione parlamentare de inchiesta subra sa criminalidade sarda, pro su senadore Giosepe Mèdici custa naschiat semper e cando in su mundu agropastorale.

Sende chi tales concruidas oramai aiant criticos medas, is pianificadores polìticos non ddas aiant abbandonadas.

Sa lege regionale 33 de su 1975 aiat apostivigadu s'assentu nou de sa programmatzione territoriale. Custa borta fiant colados dae is 15 zonas pèrperes a is 25 comprensòrios territoriales, custa borta puru isboidados de significadu e mudados in giassos de rivendicatzione assistenziale.

Onni idea sardista subra de sa zona franca l'aiant ammudada.

S'esitu ddu conoschides totus: intre is eredades de sa "rinàschida", o de custa agonia econòmica longa, amus eradadu una polìtica semper de prus clientelare, chi no est a tretu de cumprèndere su balore e is profetos de s'initziativa lìbera.

01-12-16.